

שריפות פסולת בלתי חוקיות- רקע לדיון

גירסה זו מעדכנת את הפרסום מה-18 בנובמבר 2025 ותוקן בה סעיף 3.1 המתייחס ליישום החלטת הממשלה 592

מסמך זה נכתב לבקשת ועדת הפנים והגנת הסביבה של הכנסת ועניינו השריפה הבלתי חוקית של פסולת בישראל מתרחשות מדי שנה אלפי שריפות פסולת הגורמות לסיכונים בריאותיים וסביבתיים, לפגיעה באיכות החיים ולנזקים כלכליים משמעותיים. שריפות הפסולת נובעות בין השאר מהמצב המשברי במשק הפסולת בישראל כיום, וזאת כתוצאה מגורמים רבים שרק את מיעוטם נסקור כאן וכוללים, בין השאר, מחסור בתשתיות לסילוק פסולת ובפתרונות קצה לטיפול בפסולת (ומחסור בשטחים להקמתם); קשיים במעקב אחרי הפסולת; התייקרות הטיפול שמחזקת את התמריץ הכלכלי להימנע מטיפול נאות; וקשיי אכיפה המתבטאים בסיכוי נמוך להיתפס ולהיענש (ראו את [דוח מבקר המדינה מיוני 2025](#)).

הנושא עלה לשיח הציבורי בשנים האחרונות ונדון בין השאר בדוחות מבקר המדינה ובדיונים שונים בוועדות הכנסת.¹ ביוני 2023 התקבלה [החלטת ממשלה 592](#) שעניינה הטיפול במפגעי סביבה באזור יהודה ושומרון ומפגעים חוצי גבולות, אך נכון לסיום המסמך החלטה זו טרם מומשה במלואה (ראו [סעיף 3.1](#)). לאורך המסמך נדון במצב בישראל ככלל ולאחר מכן באתגרים המאפיינים את אזור יו"ש עקב הבדלים משפטיים ביכולת המדינה לפעול בו.

המשרד להגנת הסביבה הוא הרגולטור המרכזי בתחום עבירות סביבה. המשרד מבצע אכיפה בתחום הפסולת באמצעות מחוזותיו ובאמצעות המשטרה הירוקה. בשנת 2019 הוקמה יחידת ינשוף ברשות הטבע והגנים (רט"ג), שהמשרד שותף במימונה ושמטרתה כוללות את צמצום השלכות הפסולת המועדת לשריפה בשטחים הפתוחים, הפסקת מפגעי עשן וביצוע אכיפה כלפי מציתי ומשליכי פסולת.² גם המדור להגנת הסביבה במשטרת ישראל, משטרת ישראל ככלל והשלטון המקומי והאזורי עוסקים בפיקוח ובאכיפה באזור יהודה ושומרון, המנהל האזרחי הוא הרגולטור המרכזי בתחום עבירות סביבה (ראו [סעיף 5](#)).

¹ לדוגמה, מבקר המדינה, זיהום אוויר חוצה גבולות שמקורות בשריפת פסולת באזור יהודה ושומרון, מרץ 2024; הכנסת ה-25, ישיבת הוועדה לענייני ביקורת המדינה, פרוטוקול מס' 192, 5 במרץ 2025; ועדת המשנה לטיפול בזיהום האוויר הנגרם משרפות פסולת בשטחים פתוחים של ועדת הפנים והגנת הסביבה, הטיפול המערכתי בשרפת פסולת עירונית ובהטמנת פסולת באופן בלתי חוקי בישראל, 2019.
² רוני בלנק, נתונים על אכיפה בעבירות הנוגעות להשלכה ולהעברה של פסולת בשטחים פתוחים, מרכז המחקר והמידע, 2 בפברואר 2025.

1. נתוני כב"ה על שריפות פסולת

להלן נציג את נתוני רשות כבאות והצלה לישראל (כב"ה) על שריפות פסולת. **כב"ה מסרה לנו כי היא מטפלת בכ-70% מהקריאות בנושא וכי 30% הקריאות הנוותרות הן קריאות שווא או אירועים שאינם דורשים כיבוי ובהם אירועים שאינם מסכנים חיי אדם.**

כב"ה מסרה לנו נתונים על שריפות בפילוח לשישה סוגים: מכולה, אתר פסולת, פסולת, גזם, גרוטאות וצמיגים. כב"ה ציינה כי אין הגדרה ברורה לקטגוריה 'פסולת' וזו יכולה לכלול מקרים מקטגוריות אחרות. למרות פניות חוזרות ונשנות לא עלה בידנו לקבל מכב"ה פירוט לגבי סוגי פסולת אלו. פירוט כזה היה יכול לאפשר ללמוד, לדוגמה, על הבדלים בהיקפי הפסולת שנשרפים בכל סוג שריפה³ או כמה מהמקרים התרחשו בשטחים פתוחים, שאלה זו מקבלת משנה תוקף על רקע השכיחות הניכרת של 'שריפות מכולה'. בטבלה 1 הצגנו את נתוני כב"ה על שריפות שטופלו בידי צוותי כיבוי בשנים 2022-2024, לפי סוג ושנה.

טבלה 1: שריפות פסולת שטופלו על ידי צוותי כיבוי של כב"ה, לפי שנה וסוג פסולת⁴

שנה	סה"כ	מכולה	אתר פסולת	פסולת	גזם	גרוטאות	צמיגים
2022	10,991	57%	14%	13%	12%	3%	2%
2023	10,490	56%	15%	14%	9%	3%	3%
2024	10,469	52%	24%	6%	11%	5%	2%

אפשר לראות בטבלה 1 שבכל אחת מהשנים 2022-2024 היו בין 10-11 אלף שריפות פסולת שטופלו על ידי צוותי כיבוי. בכל שנה, הקטגוריה השכיחה ביותר הייתה 'שריפות מכולה' ואחריה 'אתר פסולת'. היו שינויים בהתפלגות השריפות בכל שנה ובהם ירידה בשיעור של שריפות מכולה ועלייה בשיעור השריפות באתרי פסולת.

ביקשנו להשוות את היקפי שריפות הפסולת בין אזורים שונים. נעיר כי לא ביצענו תקנון של הנתונים לפי גודל שטח או היקפי אוכלוסייה אלא בחנו את השאלה הפשוטה בכמה שריפות טיפלה כב"ה בכל אזור. בטבלה 2 הצגנו את נתוני כב"ה על כל שריפות הפסולת שטופלו על ידי צוותי כיבוי, לפי שנה ואזור.

טבלה 2: שריפות פסולת שטופלו על ידי צוותי כיבוי, 2022-2024⁵

שנה	סה"כ	ירושלים	דרום	דן	מרכז	צפון	חוף	י"ש
2022	10,991	23%	20%	13%	15%	13%	9%	8%
2023	10,490	20%	20%	13%	16%	14%	9%	8%
2024	10,469	19%	23%	13%	15%	14%	9%	6%

³ כב"ה מסרה כי אין במערכת ההגדרה ברורה לאירוע גדול. כב"ה הציעה שאפשר להגדיר אירועים כאלו לפי משך האירוע - יותר מ-3 שעות - ולפי הגדרה זו כב"ה טיפלה ב-640 אירועים גדולים בשנים 2022-2024. כב"ה הציעה גם שניתן לשלב בין משך האירוע - יותר מ-3 שעות - לבין מספר צוותי הכיבוי - יותר מ-5; לפי הגדרה זו טופלו ב-44 אירועים גדולים בתקופה זו. ויקטוריה מינץ, להב, קצינת מידע, חטיבת מבצעים ברשות הלאומית לכבאות והצלה, מכתב, 8 באפריל 2025.

⁴ עיבוד מרכז המחקר והמידע לנתוני כב"ה. שם.

⁵ שם.

אפשר לראות בטבלה 2 שבכל אחת מהשנים 2022-2024 השיעור הנמוך ביותר של שריפות פסולת שטופלו תועד באזור יהודה ושומרון ובאזור החוף, ושיעור השריפות הגבוה ביותר תועד באזור ירושלים ובאזור הדרום. נחדד כי יש אי בהירות באשר לנתוני יהודה ושומרון: בנתוני כב"ה מתועדים בין 881 מקרים (בשנת 2022) ל-673 מקרים (בשנת 2024), אך **המנהל האזרחי מסר לנו כי מדי שנה התקבלו דיווחים על מאות עד אלפי מקרים של עשן או שריפות פסולת ביהודה ושומרון, והמשרד להגנ"ס מסר שכב"ה לא מגיעה למרבית השריפות באזור**.⁶ נזכיר כי נתוני כב"ה מתייחסים רק לשריפות שטופלו בידי צוותי כיבוי של כב"ה, ונראה כי בפועל היקף השריפות בפועל ביהודה ושומרון הוא גבוה יותר, אם כי לא ידוע לנו באיזה היקף.

מצאנו פערים בין מקורות שונים שמצטטים את נתוני כב"ה. כך, בדוח של המשרד להגנת הסביבה המעריך את היקפי הפליטות כתוצאה משריפות פסולת נכתב כי בשנת 2024 היו 12,666 שריפות פסולת שטופלו בידי צוותי כיבוי, וכי מדובר בירידה של 20% לעומת שנת 2021; מהנתונים שהבאנו עולה כי סך האירועים היה נמוך יותר ונותר דומה לשנים שקדמו.⁷ במקרה אחר מסרה כב"ה במענה לבקשה לפי חוק חופש המידע כי בשנת 2022 היו 9,245 שריפות פסולת,⁸ לעומת 10,991 בנתונים שהבאנו למעלה. **אפשר לשאול מהן הסיבות לפערים אלו; מהי המתודולוגיה שדרכה כב"ה מסווגת שריפה כ'שריפת פסולת' ולתתי הסיווגים השונים; וכיצד זורם המידע בין כב"ה לבין המנהל האזרחי**. נזכיר כי הנתונים שמוצגים מתייחסים לשריפות שטופלו בידי כב"ה ולא לסך הקריאות בנושא שריפות פסולת. **ייתכנו הבדלים בשיעור השריפות שטופלו מבין הקריאות באזורים השונים, אך הנתונים שבידנו אינם מאפשרים לבחון זאת**.

מעיבוד הנתונים בפילוח לפי סוג הפסולת ואזור עולה כי **שריפות ה'מכולות' מהוות את הקטגוריה הגדולה ביותר בכל אזור, אך היקפה משתנה בין אזורים ונע בין כשליש מהשריפות שטופלו באזור הצפון ליותר מ-80% מהשריפות שטופלו באזור ירושלים**. אפשר לשאול האם הבדלים אלו נובעים, בין השאר, מהבדלים באופן הרישום של שריפות פסולת בין המחוזות השונים. באזור המרכז והצפון שריפות הגזם מהוות בין כחמישית לרבע משריפות הפסולת לערך, לעומת שיעורים נמוכים יותר באזורים אחרים. אין שינויים גדולים בהתפלגות סוגי הפסולת בתוך כל אזור לאורך השנים 2022-2024 (ראו [נספח א'](#)).

נציין כי שריפות באתרי פסולת הן בעלות מאפיינים ייחודיים. רשות כבאות והצלה מסרה לנו כי כיבוי שריפות כאלו מצריך שימוש בסט כלים ויכולות שונים וחריגים בהיקפם לעומת שריפות במבנים או בשטחי יער וחורש, לרבות שימוש בכמויות עצומות של מים וחומרי כיבוי ושימוש בכלים הנדסיים. בהמשך לכך, כב"ה מסרה כי "ככלל, רשות הכבאות מטפלת בדליקות באתרי הפסולת רק מקום בו קיים חשש להתפשטות אש גלויה, ולא יכולה לתת מענה למפגע הסביבתי הנוצר מן האש העוממת בתת-הקרקע באתרי ההטמנה".⁹ **אפשר**

⁶ רמי רוזן, מנכ"ל המשרד להגנת הסביבה, מכתב, 13 בנובמבר 2025.

⁷ כב"ה מסרה שבשנת 2021 היו 4,276 אירועים שטופלו על ידי צוותי כיבוי וציינה כי מדובר בשנת קורונה; לא ידוע לנו מדוע סיבה זו גורמת לירידה במספר השריפות ואפשר לשאול האם הדבר מבטא שינוי בשיטת הדיווח. אם נקבל נתונים אלו כלשונם המשמעות היא שמספר האירועים בשנת 2024 הוא יותר מכפול ממספר האירועים שטופלו בשנת 2021. ויקטוריה מינץ, להב, קצינת מידע, חטיבת מבצעים ברשות הלאומית לכבאות והצלה, מכתב, 8 באפריל 2025.

⁸ יריב אגמון, הממונה על חופש המידע, כבאות והצלה לישראל, מענה לבקשת מידע מדרור גורני, ארגון "שקוף", 22 במאי 2023.

⁹ ויקטוריה מינץ, להב, קצינת מידע, חטיבת מבצעים ברשות הלאומית לכבאות והצלה, מכתב, 8 באפריל 2025.

לשאל באחריות מי צריך להיות הטיפול בשריפות פסולת מסוג זה (לדוגמה הגנ"ס או כב"ה), ואפשר לשאל האם יש פתרונות טכנולוגיים שיכולים לסייע בידי כב"ה להתמודד עם שריפות מסוג זה.

2. נזקי שריפות הפסולת

המשרד להגנת הסביבה מפרסם מדי שנה את דוח מרשם הפליטות לסביבה (מפל"ס) ובו הערכות על כמויות החומרים המזהמים הנפלטים לאוויר ממקורות שונים. לפי הדוח האחרון, בשנת 2024 שריפות בלתי חוקיות של פסולת עירונית ושריפות של פסולת חקלאית צמחית גרמו לכ-75% מכמות הפליטה הארצית של חומרים חשודים או מוכרים כמסרטנים - כ-41% משריפות פסולת עירונית וכ-34% משריפות פסולת חקלאית. הערכה זו אינה כוללת את השפעת שריפות הפסולת ביהודה ושומרון, שחלקן יוצרות זיהום חוצה גבולות כך שבפועל נפלטת כמות גדולה יותר של חומרים מסרטנים.¹⁰

מבקר המדינה העריך כי בשנת 2022 נשרפו ביהודה ושומרון באופן לא מוסדר כ-422,000 טונות של פסולת מעורבת, מתוכם כ-180,000 טונות בעלי השפעה חוצת גבולות משמעותית. המשרד להגנת הסביבה מסר לנו כי זוהי הערכת יתר, והעריך כי בסך הכול נשרפות ביהודה ושומרון כ-190,000 טונות של פסולת בשנה. כלומר, **הערכת המשרד היא פחות ממחצית מהערכת מבקר המדינה**. המשרד לא העריך את היקף הנזק חוצה הגבולות. לפי המשרד, המקור לפער נובע מהבדל במקורות המידע עליהם מבוסס החישוב.¹¹ לא בחנו לעומק חישובים אלו במסמך הנוכחי, אך נדגיש כי החישוב כולל לפחות שני מרכיבים מרכזיים – היקף הפסולת המיוצרת ביו"ש (לרבות זו המועברת מישראל) והיקף הפסולת שנקלטת באתרי הטיפול הפלסטינים. אפשר לשאול על בסיס מה חושבו מרכיבים אלו ועד כמה מקורות אלו מהימנים.¹² המנהל האזרחי מסר לנו כי אין בידיו הערכה של היקף השריפות בעלות השפעה חוצת גבולות, והוסיף כי לצורך כך יש לבצע סקר מעמיק שנוון לעכשיו אין בידיו את המשאבים הנדרשים לביצועו. **אפשר לשאול מה נדרש כדי לבצע סקר זה וכיצד ניתן לשפר את זרימת המידע בין הגורמים השונים כדי להקל על התהליך.**

באוגוסט 2024 העביר משרד הבריאות לוועדת הפנים והגנת הסביבה של הכנסת מחקר שבוצע לבקשתה ובחן השפעות אפשריות של שריפה בלתי מבוקרת על אוכלוסיות. החוקרים מצאו כי החשיפה לשריפות פסולת ובאופן ממוקד לשריפת פלסטיק קשורה להשפעות בריאותיות כגון פגיעה במערכת הנשימה, תחלואה קרדיו-וסקולרית ואף תמותה. עם זאת החוקרים קבעו כי המידע הקיים לא מאפשר להעריך באופן כמותי את ההשלכות הבריאותיות על שריפה לא מבוקרת של פסולת המכילה פלסטיק על אוכלוסיות ספציפיות. החוקרים בחנו מדדים בריאותיים שונים ביישובים הישראליים ביו"ש ולא זיהו מגמה המצביעה על עודף תמותה, עודף תחלואה, או תוצאי לידה שליליים ביו לעומת מחוזות אחרים. לפי המחקר, הדגמת קשר כזה צריכה להתייחס בין השאר להתפלגות גורמי הסיכון בזמן ובמרחב, כלומר הפיזור של הזיהום, וכמו כן

¹⁰ בדוח מפל"ס לשנת 2024 נכתב כי המקור הוא "שריפות לא חוקיות של פסולת עירונית ושריפת פסולת חקלאית צמחית"; במצגת המלווה לדוח נכתב כי כלל השריפות האמורות הן בלתי חוקיות. המשרד להגנת הסביבה, מרשם פליטות לסביבה – דו"ח שנתי, ספטמבר 2025, עמ' 26; המשרד להגנת הסביבה, מרשם הפליטות לסביבה והמצאי הארצי של הפליטות לאוויר שנת 2024, אוגוסט 2025, עמ' 27.

¹¹ רמי רוזן, מנכ"ל המשרד להגנת הסביבה, מכתב, 13 בנובמבר 2025.

¹² מצאנו הבדלים בין מקורות שונים באשר לכמות שריפות הפסולת לפי נתוני כב"ה, מה שמוסיף אי ודאות להערכת היקף הנזקים מהן.

להביא בחשבון קבוצת השוואה מתאימה. החוקרים המליצו לנקוט בעקרון הזהירות המונעת ולצמצם ככל שניתן את חשיפתן של אוכלוסיות לשריפות המכילות פלסטיק.¹³

אפשר ללמוד על החשיפה בפועל באמצעות תחנות ניטור האוויר שמפעיל המשרד להגנת הסביבה, שמודדות את איכות האוויר באזור נתון. כיום פועלות 169 תחנות ניטור המופעלות על ידי גורמים שונים.¹⁴ מהמשרד נמסר לנו כי בהמשך לפניות הוא הקים לאחרונה תחנת ניטור קבועה בראש העין, אך אין בידיו את המשאבים להקמת תחנות לכל אורך קו התפר.¹⁵ בדיונים קודמים בוועדות הכנסת מסרו נציגי המשרד כי יש קשיים משמעותיים בשימוש בתחנות לניטור אוויר לצורך מעקב אחרי שריפות פסולת; אמנם, התחנות מודדות מזהמים מסוימים שמעידים על שריפות פסולת (בנזן וחלקיקים נשימיים עדינים – PM 2.5) אך יש קושי להציב אותן בצורה שתאפשר למדוד את השפעת השריפות עקב פיזור העשן.¹⁶ **אפשר לשאול האם המשרד שוקל להשתמש בשיטות דיגום אחרות ואם כן, אילו משאבים נדרשים לצורך כך. באופן כללי, אפשר לשאול מהי התועלת בהשקעה בניטור, כלומר מה יהיו תוצרי הניטור ואילו שימושים ייעשו בהם.**

מקור נוסף ללמוד על השפעות שריפות הפסולת הוא דיווחי תושבים. שני גורמים בולטים אוספים מידע על דיווחי תושבים – מוקד המשרד להגנת הסביבה ומוקד שמפעילה עמותת אזרחים למען אוויר נקי. נדגיש כי **לא ניתן ללמוד ממאגרי מידע אלו על היקף המפגעים בפועל, מאחר וייתכנו כמה תלונות לכל מפגע, חלק מהמקרים לא מזוהה, ויש תושבים שלא מדווחים, אם בגלל חוסר היכרות עם המוקדים ואם בגלל אכזבה מחוסר ההשפעה של דיווחים קודמים.**¹⁷ עם זאת, דיווחים אלו מספקים תמונה על ההשפעה המעשית של שריפות פסולת על חיי השגרה. בקובץ שהעביר לנו המשרד להגנת הסביבה 15,437 דיווחים בין שנת 2021 ל-3 בנובמבר 2025 שכלל הנראה עניינים שריפת פסולת.¹⁸ בהנחה וכל הדיווחים אכן מתייחסים לשריפות פסולת, ניתן לחשב כי כ-38% מהמקרים דווחו באזור המרכז, כ-29% באזור הצפון, כ-12% באזור הדרום, כ-10% באזור חיפה, כ-10% באזור ירושלים וכ-1% מהמקרים לא כללו תיעוד של המחוז. עשר הרשויות שמהן התקבל המספר הגדול ביותר של דיווחים בתקופה זו הן, בסדר יורד, ראש העין (1,484 דיווחים); שוהם (824 דיווחים); חריש (514 דיווחים); גבע בנימין (337 דיווחים); אליאב (327 דיווחים); צור

¹³ נציין כי במחקר שבוצע בכפרים פלשתיניים החשופים להיקפים גבוהים של שריפת פסולת אלקטרונית נמצא כי תושבי הכפרים היו בסיכון גבוה לסרטן לימפומה בקרב ילדים לעומת אזורים אחרים. המחלקה לאפידמיולוגיה סביבתית, האגף לאפידמיולוגיה, משרד הבריאות, [מזהמים הנפלטים משריפת פלסטיק והשלכות פוטנציאליות על הבריאות – נייר עמדה](#), אוגוסט 2024.

John-Michael Davis and Yaakov Garb, 2019, "A strong spatial association between e-waste burn sites and childhood lymphoma in the West Bank, Palestine", International Journal of Cancer 144, 3, pp. 470-475.

¹⁴ רמי רוזן, מנכ"ל המשרד להגנת הסביבה, מכתב, 13 בנובמבר 2025.

¹⁵ לבנה קורדובה-ביז'נר, מנהלת תחום המערך הארצי לניטור אוויר וסגנית מנהלת אגף מניעת זיהום אוויר ואסבסט, המשרד להגנת הסביבה, שיחה, 11 בנובמבר 2025.

¹⁶ הכנסת ה-25, ישיבת ועדת המדע והטכנולוגיה, [פרוטוקול מס' 57](#), 4 בפברואר 2025.

¹⁷ יניב בלייכר, מנכ"ל עמותת אזרחים למען אוויר נקי, שיחה, 2 בנובמבר 2025.

¹⁸ כ-75% מהדיווחים סווגו כאירועי שריפת פסולת או שצוינה בהם התייחסות לפסולת. שאר המקרים סווגו כ'איכות אוויר' אך בחלק ניכר מהם אפשר להסיק כי מדובר בשריפת פסולת, לדוגמה, תלונות על ריח של פלסטיק או גומי שרוף. יש מקרים שבהם לא ברור אם מדובר בשריפת פסולת, לדוגמה דיווח על שריפה ביער. קובץ אקסל שהועבר בדוא"ל בידי ענבל מזרחי, לשכת מנכ"ל המשרד להגנת הסביבה, 13 בנובמבר 2025.

יצחק, כפר מנדא, נצרת, יבנה ומודיעין-מכבים רעות (בין 230 ל-300 דיווחים מכל רשות). לא תיקננו נתונים אלו לפי גודל אוכלוסייה, שטח וכדומה מאחר ומטרתנו לזהות מוקדים גיאוגרפיים של דיווח בלבד.

קיים פער גדול מאוד בין הדיווחים שאספה עמותת אזרחים למען אוויר נקי לבין דיווחי המשרד. כך, בחודשים אפריל 2024 עד אוקטובר 2025 תועדו כ-17,000 פניות בנתוני העמותה לעומת כ-6,200 פניות שתועדו במוקד המשרד. מכאן עולה כי **מספר הפניות שהתקבלו בעמותה בתקופה של כשנה וחצי עולה על כלל הדיווחים שנאספו במשרד בין שנת 2021 לנובמבר 2025.** עולה השאלה מדוע יותר אנשים פונים לעמותה מאשר למוקד הממשלתי. כמו כן, העמותה מסרה לנו כי היא מעבירה את נתוני המוקד המשרד באופן מיד¹⁹, והדבר נותן משנה תוקף לשאלה מהי הסיבה לפער הגדול מאוד בין נתוני העמותה לנתוני המשרד, ומדוע הנתונים שאספה העמותה לא באים לידי ביטוי בנתוני המשרד. אפשר גם לשאול כיצד משתמש המשרד בנתוני הדיווחים, לדוגמה האם הם מועברים לכב"ה, האם הם הובילו לפעולות אכיפה או ניטור ואם כן- באילו היקפים.

3. סוגיות לדין

3.1 יישום החלטת ממשלה 592

ביוני 2023 התקבלה [החלטת ממשלה 592 של הממשלה ה-37](#) שקבעה, בין השאר, כי יוקם צוות בין משרדי בראשות נציג השרה להגנת הסביבה וסגן ראש המנהל האזרחי, וכי צוות זה יגבש תכנית להתמודדות עם מפגעים חוצי גבולות, תוך 180 יום לאחר הקמתו. אחרי הפסקה בפעילות עקב פרוץ המלחמה המשיכה הפעילות וב-13 בנובמבר 2024 העביר המשרד להגנת הסביבה של התכנית להתמודדות עם מפגעים חוצי גבולות לשאר השותפים בצוות הבין-משרדי. ב-13 בנובמבר 2025 מסר לנו המשרד להגנת הסביבה כי לאחרונה החלה סדרת פגישות עם משרד הביטחון לגיבוש התכנית הסופית.²⁰ לצד זאת, ב-4 בנובמבר 2025 הכריז המשרד להגנת הסביבה על תכנית אסטרטגית למניעת זיהום חוצה גבולות.²¹ אפשר לשאול בהמשך לכך האם עיקרי התוכנית כפי שהוצגו על ידי המשרד להגנת הסביבה מקובלים גם על משרד הביטחון, בהתחשב בכך שהתוכנית עדיין בשלבי גיבוש. עוד אפשר לשאול מהו תאריך היעד להגשת תכנית הצוות הבין-משרדי ואילו תקציבים יוקצו לנושא בתקציב הקרוב? ביקשנו מהמשרד להגנת הסביבה פירוט על התוכנית שהציג אך לא קיבלנו זאת עד מועד הגשת המסמך.

3.2 קשיים באכיפה

פרסומי המשרד להגנת הסביבה ודוחות נוספים מצאו כי האכיפה הסביבתית היא מזערית בהשוואה להיקפי הפסולת שנשרפת באופן בלתי חוקי. להמחשה, בפרסום של המשרד משנת 2024 נכתב כי סיכויי

¹⁹ העמותה מעבירה את הנתונים למוקד המשרד, לפניות הציבור ולמחוז, כמו גם לרשויות הרלוונטיות. אם מקור המפגעים הוא ביהודה ושומרון התלונות מועברות גם למנהל האזרחי. יניב בלייכר, מנכ"ל עמותת אזרחים למען אוויר נקי, שיחה, 2 בנובמבר 2025.

²⁰ הצוות שהוקם כלל נציגים רבים ועבד בחמישה צוותי משנה. רמי רוזן, מנכ"ל המשרד להגנת הסביבה, מכתב, 13 בנובמבר 2025.

²¹ המשרד להגנת הסביבה, [התכנית למשילות סביבתית – ריבונות סביבתית ביהודה ושומרון](#), פרסום: 4 בנובמבר 2025.

התפיסה האפקטיבית של עברייני המשלך פסולת (שחלק ממנה יישרף) עומדים על פחות מ-2%, והסיכויים כי תתבצע אכיפה הם אף נמוכים יותר.²² קושי זה נובע בין השאר ממחסור בכוח אדם ובסמכויות אכיפה.

אפשר לשאול מהו היקף כוח האדם הנדרש כדי להביא לשיפור באכיפה. בינואר 2025 מסר לנו המשרד להגנת הסביבה כי יש להוסיף למשטרה הירוקה 30 תקנים של מפקחים וחוקרים, נוסף על 44 עובדים (מתוכם 35 תקנים של מפקחים וחוקרים) כדי "להתקרב" ליכולת הנדרשת למימוש המשימות ובהן התמודדות עם השלכה והבערה של פסולת. רט"ג מסרה לנו כי באותו זמן היו ביחידת ינשוף 16 עובדים וכי יש להוסיף לפחות שני תקנים נוספים למחוז מרכז של היחידה. נציין גם כי התביעה הסביבתית במשרד, נכון לינואר 2025, התבצעה ברובה בידי עורכי דין חיצוניים. מבקר המדינה העיר למשרד בשנת 2023 כי מנגנון זה אינו מיטבי, והמשרד השיב לו באותה שנה כי הוא יצא לגיבוש אסטרטגיה לתחום האכיפה והתביעה שתחל בשנת 2023.²³ בינואר 2025 מסר לנו המשרד כי הוא בתהליך של מכרז לייעוץ בנושא התכנסות התביעה הסביבתית לתוך המשרד.²⁴ **אפשר לשאול כיצד התקדם תהליך זה.**

נטען בפנינו כי התחום סובל ממחסור בסמכויות אכיפה. בין השאר, המשרד להגנת הסביבה מסר לנו כי למשטרה הירוקה נדרשות סמכויות אכיפה פליליות נוספות ורט"ג מסרה לנו כי רצוי להסמיך את פקחי יחידת ינשוף לביצוע פעולות חקירה מתוקף חוק שמירת הניקיון כדי שיוכלו להשלים אכיפה בשטח ולא להסתמך על מפקחי המשטרה הירוקה. נעיר כי מרכז השלטון האזורי מסר לנו כי החוק מקנה לפקחי הרשויות שהוסמכו לכך את הסמכות לעסוק בהשלכת פסולת אך אינו מקנה להם את הסמכות לעסוק בהבערת פסולת וקרא לתיקון מצב זה.²⁵ נציין גם כי עמותת אזרחים למען אוויר נקי מסרה בין השאר כי יש להעלות את סכומי הקנסות הנהוגים בתחום, להטיל אחריות כיבוי על המחזיק בקרקע, ולעשות שימוש רב יותר באמצעים טכנולוגיים כגון רחפנים במסגרת ההתמודדות עם השריפות.²⁶

4. אתגרים ייחודיים ליהודה ושומרון

ההתמודדות עם שריפות פסולת ביהודה ושומרון יוצרת אתגרים בין השאר עקב ההבדלים ביכולתה של המדינה לפעול במחוז זה לעומת מחוזות אחרים. בשטחי יהודה ושומרון, המנהל האזרחי הוא הרגולטור המרכזי בתחום עבירות סביבה, והוא פועל באמצעות יחידת הפיקוח ובאמצעות קמ"ט איכות הסביבה (להלן: קמ"ט סביבה). בשנת 2014 הוקמה יחידת דוד במסגרת קמ"ט סביבה שתפקידה לפקח על המעברים בין יו"ש לבין ישראל. גם למשטרה (מחוז ש"י) יש סמכויות פיקוח ואכיפה בנושא. גורמים נוספים העוסקים בנושא כוללים את איגודי הערים ואת הרשויות המקומיות הישראליות.²⁷

²² המשרד להגנת הסביבה, [ניתוח השפעות רגולציה בנושא: מעקב אחר הובלת פסולת למניעת השלכתה באתרים לא מוסדרים ובשטחים הפתוחים](#), ינואר 2024.

²³ מבקר המדינה, [אכיפה בתחומי הגנת הסביבה – ביקורת מעקב](#), מאי 2023.

²⁴ רוני בלנק, [נתונים על אכיפה בעבירות הנוגעות להשלכה ולהעברה של פסולת בשטחים פתוחים](#), מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 2 בפברואר 2025.

²⁵ שם.

²⁶ יניב בלייכר, מנכ"ל עמותת אזרחים למען אוויר נקי, שיחה, 2 בנובמבר 2025.

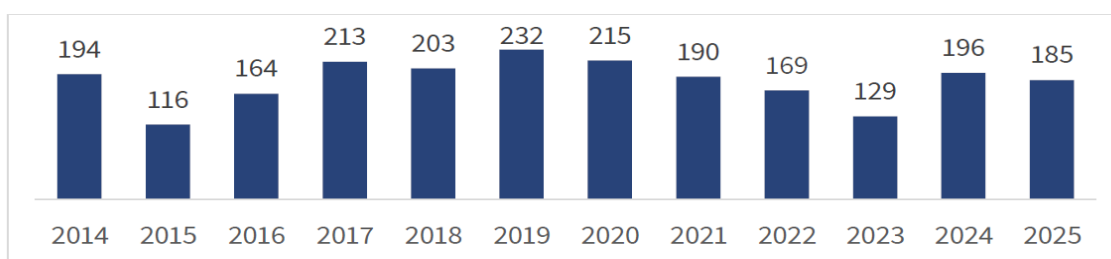
²⁷ מבקר המדינה, [זיהום אוויר חוצה גבולות שמקורות בשריפת פסולת באזור יהודה ושומרון](#), מרץ 2024.

לפי קמ"ט סביבה יש 130 אזורים עיקריים בהם קיימת תופעה נרחבת של סילוק פסולת באופן פיראטי, מתוכם **כמחצית בעלי פוטנציאל התלקחות לגרימת עשן, כלומר כ-65 אתרים. מתחילת השנה טופלו שריפות ב-31 מאתרים אלו.** רשימת האתרים נתונה לשינויים וייתכנו אתרים נוספים.

דוח מבקר המדינה לשנת 2024 הצביע על חוסרים בכוח אדם גם ביחידות הפיקוח והאכיפה הפועלות ביהודה ושומרון. בין השאר נציין כי לפי הדוח היו באותה תקופה ביחידת דוד, הפועלת במעברים למניעת העברות לא חוקיות של פסולת מישראל מעבר לקו הירוק, 17 עובדים (מהם 14 פקחים).²⁸ **אפשר לשאול האם היקף זה מספק.** מדוח המבקר עולה גם כי היקף האכיפה ביהודה ושומרון הוא נמוך והיחידות השונות אינן עושות שימוש מלא בסמכויות שבידיהן.²⁹

בתרשים 1 הצגנו את נתוני תפיסת המשאיות בידי יחידת דוד משנת 2014 ועד תחילת נובמבר 2025.

תרשים 1: תפיסות והחרמות של משאיות ללא היתר חוקי במעברים³⁰

בתרשים 1 אפשר לראות שמאז שנת 2019 שבה נתפסו 232 משאיות הייתה ירידה במספר המשאיות שנתפסו והוחרמו במעברים עד לשפל של 129 בשנת 2023, ולאחר מכן החלה מגמת עלייה (נתוני שנת 2025 מתייחסים לעשרה חודשים לערך). נציין כי מבקר המדינה מעריך שמספר המשאיות שמעבירות פסולת אלקטרונית, כלומר שהן רק חלק מסך המשאיות המעבירות פסולת, עומד על בין 2,500 ל-10,500 משאיות בשנה, כך שנראה כי **מדובר באחוזים בודדים בלבד מסך המשאיות שמובילות פסולת ליו"ש.** כמו כן מובאת בדוח המבקר התייחסות של יחידת הפיקוח במנהל האזרחי לפיה פעילות יחידת דוד "לא הביאה לירידה משמעותית בהיקף הפסולת הנכנסת ליהודה ושומרון באופן בלתי חוקי".³¹ מתשובת המשרד עולה כי **בשלוש השנים האחרונות נפתחו כ-200 תיקים בנושא המשאיות.**³² **אפשר לשאול מהו מעמד הנוכחי של תיקים אלו, כמה הבשילו לכדי אישום ומה היו הסנקציות שהוטלו.**

איגודי הערים לאיכות הסביבה שומרון ויהודה מסרו לנו כי יש קושי בביצוע אכיפה בשטחים שמחוץ לגבולות היישובים וקראו לספק לפקחים שמפעילים איגודי הערים והיישובים סמכויות נוספות באמצעות החלת חוק הרשויות המקומיות (אכיפה סביבתית – סמכויות פקחים), התשס"ח – 2008.³³ הצעות נוספות כללו הקמת

²⁸ שם, עמ' 129.

²⁹ שם.

³⁰ שם, עמ' 134; רמי רוזן, מנכ"ל המשרד להגנת הסביבה, מכתב, 13 בנובמבר 2025.

³¹ שם.

³² רמי רוזן, מנכ"ל המשרד להגנת הסביבה, מכתב, 13 בנובמבר 2025.

³³ חוק זה מקנה לרשויות המקומיות סמכות לאכוף 19 חיקוקי סביבה ובהם השלכת פסולת.

יחידת אכיפה סביבתית ייעודית ביו"ש, מקבילה ליחידת ינשוף, שתפעל תחת גורם מקצועי שעוסק בתחום הסביבה; החמרת הענישה המנהלתית על עבירות סביבתיות; ועוד.³⁴

מבקר המדינה הצביע בין השאר על האתגר הייחודי שיוצרת פסולת אלקטרונית, שניתן להפיק ממנה ערך כלכלי, אך זול יותר לעשות זאת בשיטות שאינן סביבתיות ובעיקר שריפה, מה שמביא לשחרור ניכר של מזהמים. בדוח מבקר המדינה מובאת הערכה לפיה בשנת 2020 הוברחו ליהודה ושומרון בין 57,000 ל-64,000 טונות של פסולת אלקטרונית, וכי שריפתה של פסולת זו תורמת למפגעי אוויר חוצה גבולות.³⁵ הועלו בפניו צעדים שונים שיכולים לצמצם את זליגת הפסולת האלקטרונית ליו"ש, בין השאר דרך עדכון החוק העוסק בנושא, שיפור המעקב אחרי שרשרת הטיפול בפסולת וקידום מבצעי אכיפה בתחום בכבישי יו"ש.³⁶

מתשובת קמ"ט סביבה עולה כי חלק מהצעדים שהוא נוקט כיום נועדו לקדם את האיסוף, השינוע והטיפול בפסולת פלסטינית בשטחי יהודה ושומרון כדרך לצמצם את תופעת שריפות הפסולת. בין

השאר, קמ"ט סביבה עוסק באתר לסילוק פסולת (אס"פ) אל-מיניה, שהוא אחד משני אתרי הטמנה המקבילים פסולת פלסטינית ביהודה ושומרון (לצד אס"פ זהרת אל פינג'אן). אס"פ אל מיניה קרס לאחרונה והקרן לשמירת הניקיון מימנה לו יועץ מפקח הפועל תחת קמ"ט איכות הסביבה. קמ"ט סביבה מסר לנו כי בתקופה האחרונה השתפר תפקוד האתר ורוב הליקויים תוקנו. נוסף על כך מממנת הקרן לשמירת הניקיון חלק מעלויות השינוע של הפסולת מתחנת המעבר אבו-דיס לאתר הפסולת אל-מיניה וחלק מהטיפול בפסולת בתחנת המעבר. קמ"ט סביבה מתקצב את שדרוג מגרשי ההחרמות הנדרשים להתמודד עם המשאיות הנתפסות במרחב ומממן את העסקתם של תובע וסייר המטפלים במשאיות שנתפסו. נציין כי קמ"ט סביבה מסר לנו שסעיף 5 להחלטת ממשלה 592, שעסק בשינוע והטמנה של פסולת מ-33 אתרים עבור 25 כפרים ועיריית יריחו, לא יושם, וכי נערכות פגישות בנושא אך אין איסוף פסולת סדיר. לפי המענה נציגי האוכלוסייה הפלסטינית לא התקדמו בנושא למרות קיומו של תקציב למימון חלקי של הטיפול בפסולת.

המשרד להגנת מסר לנו כי האחריות על כיבוי שריפות באזור מוטלת על כב"ה ולא על קמ"ט סביבה,

אך בפועל כב"ה לא מגיעה למרבית האירועים (בין השאר מאחר והיא נדרשת לעיתים לליווי צבאי כדי להגיע לאירוע).³⁷ בהמשך לכך קמ"ט איכות הסביבה מפעיל כלים הנדסיים לצמצם נזקי שריפות, כמו גם פיילוט שבמסגרתו צוותי ניטור נעים בשטח לאיתור מפגעים ומספקים מענה ראשוני במקרה של גילוי שריפה. המשרד מסר כי החל מאוגוסט 2025 טיפל קמ"ט איכות סביבה בכ-140 שריפות מסוגים שונים (לא ברור האם רק דרך צוותים אלו). בין השנים 2021-2025 הוציא קמ"ט סביבה כ-11.85 מיליון שקלים על טיפול בשריפות פסולת, כולל כ-3.9 מיליון שקלים שהוצאו בשנת 2025.

³⁴ גלעד בן ארי, מנכ"ל איגוד הערים לאיכות סביבה שומרון, שיחה, 10 בנובמבר 2025; נעמה אברהמוב, מנכ"לית איגוד הערים לאיכות הסביבה יהודה, דוא"ל, 16 בנובמבר 2025.

³⁵ מבקר המדינה, זיהום אוויר חוצה גבולות שמקורות בשריפת פסולת באזור יהודה ושומרון, מרץ 2024.

³⁶ נעמה אברהמוב, מנכ"לית איגוד הערים לאיכות הסביבה יהודה, דוא"ל, 16 בנובמבר 2025.

³⁷ מבקר המדינה, זיהום אוויר חוצה גבולות שמקורות בשריפת פסולת באזור יהודה ושומרון, מרץ 2024, עמ' 157.

לפי איגודי הערים לאיכות הסביבה שומרון ויהודה, כמו גם עמותת ירוק עכשיו, יש לוודא שחלק מהפתרונות ובעיקר פתרונות הקצה יהיו תחת החוק הישראלי ובבעלות ישראלית וזאת על רקע כישלונות העבר של הרשות הפלסטינית בשמירה על תשתיות סביבתיות לרבות תשתיות לטיפול בפסולת.³⁸ איגודי הערים מסרו לנו כי יש לקדם פתרון רב-שלבי, שראשיתו במתן פתרון מידי לטיפול בפסולת, ממשיך ביצירת תחנות מעבר לפסולת הפלסטינית וסיומו בפיתוח פתרונות קצה. עולה השאלה אילו פרויקטים מקודמים כיום, באילו אזורים, באילו מקטעים של הטיפול בפסולת, כיצד הם ממומנים וכיצד יתבצעו הפיקוח והאכיפה עליהם.

5. נספח א'

שריפות פסולת שטופלו בידי כב"ה, 2022-2024, לפי שנה, אזור וסוג הפסולת³⁹

שנה	אזור	מכולה	אתר פסולת	פסולת	גזם	גרוטאות	צמיגים	סה"כ
2022	ירושלים	2,107	140	171	64	15	15	2,512
	דרום	1,089	483	385	124	59	65	2,205
	דן	827	88	184	240	24	11	1,374
	מרכז	706	249	218	354	55	19	1,601
	צפון	447	310	218	360	68	33	1,436
	חוף	476	221	126	113	37	9	982
	יו"ש	584	74	76	55	22	70	881
2023	ירושלים	1,769	137	132	21	36	25	2,120
	דרום	1,000	513	294	92	81	75	2,055
	דן	898	55	213	98	42	38	1,344
	מרכז	709	262	209	385	75	41	1,681
	צפון	421	281	421	219	47	63	1,452
	חוף	492	269	94	75	43	20	993
	יו"ש	614	43	74	33	27	54	845
2024	ירושלים	1,502	300	95	32	66	19	2,014
	דרום	1,046	879	161	140	110	58	2,394
	דן	869	138	128	108	57	18	1,318
	מרכז	586	355	120	403	96	51	1,611
	צפון	564	452	72	288	76	38	1,490
	חוף	419	359	25	101	53	12	969
	יו"ש	429	80	42	46	31	45	673

³⁸ נמסר לנו כי יש להתייחס לתשתיות על מדרג של סיכון ולוודא כי התשתיות ברמת סיכון גבוהה יותר יפוקחו בידי החוק הישראלי. נעמה אברהמוב, מנכ"לית איגוד הערים לאיכות הסביבה יהודה, דוא"ל, 16 בנובמבר 2025; עמותת ירוק עכשיו, מסך העשן, אוקטובר 2025.

³⁹ עיבוד מרכז המחקר והמידע של הכנסת לנתוני כב"ה. ויקטוריה מינץ, להב, קצינת מידע, חטיבת מבצעים ברשות הלאומית לכבאות והצלה, מכתב, 8 באפריל 2025.